

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΕΝ ΤΗ ΕΚΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΕΙΣ πᾶσαν ἐπιστολὴν αὐτοῦ ὁ θεόπνευστος Παῦλος προοιμιάζει μὲν ἀπὸ εὐχῆς, εὐχόμενος συντόμως καὶ εὐλογῶν ἐκείνους, πρὸς οὓς ἔστειλε τὴν ἐπιστολὴν, μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ἐκφράζει δόγματα πίστεως, μετὰ δὲ τὸν περὶ πίστεως λόγον γράφει ἠθικὴν διδασκαλίαν, ἔπειτα ἐπιλογεῖ, ἀσπαζόμενος τινὰς κατ' ὄνομα, καὶ εὐχόμενος τὰ πρὸς σωτηρίαν. Ὅσα ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀνεγνώσθησαν κατὰ τὰς προλαβούσας τέσσαρας κυριακάς ἡμέρας, περιεῖχον τὰς περὶ πίστεως ὑποθέσεις, τὰ δὲ σήμερον ἀναγνωσθέντα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς διδάσκουσι τῆς χρηστοθεσίας καὶ ἀρετῆς τοὺς νόμους. Ἴνα δὲ μηδεὶς ὑποπτευθῆ, ὅτι ὅσα λαλεῖ περὶ

τῆς ἠθικῆς νομοθεσίας εἰσὶ τοῦ νοῦ αὐτοῦ ἐφευρέματα, καὶ ἐπομένως νομίζων, ὅτι οὐκ ἔχει χρέος φυλάττειν αὐτὰ, ἀμελεῖ τὴν τούτων ἐκπλήρωσιν, ἐφάνέρωσεν εὐθύς ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ὅτι οὐκ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ φωτισμοῦ τῆς δοθείσης αὐτῷ θείας χάριτος ἐδίδασκε τῆς ἠθικῆς τοὺς κανόνας.

» Δέγω γὰρ, εἶπε, διὰ τῆς χάριτος τῆς ^{Κωρ. 12.} δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν. Ὁμοίως δὲ, ἵνα μὴ ἐλέπων ἐν αὐτοῖς μόνον τὸν ἀποστολικὸν καὶ ἀπλοῦν καὶ ἀπερίεργον τῆς συντάξεως χαρακτήρα, περιφρονῆ τὰ ἀναγινωσκόμενα ὡς ἀμαθοῦς νοῦς γεννήματα, μετῆλθε τὰ γραμματικὰ τῆς ἐλληνικῆς συντάξεως σχήματα, καὶ οὕτω

Ὁρ. Οἰκουμ.
ἐν κ. 12.
τῆς πρὸς
Ρωμ. ἐπισ.

Ρωμ. 1.
14.

κατέστησεν εἰς σοφοὺς καὶ ἀμαθεῖς ὠφέ-
λιμον τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ κατὰ τὸ
ἑαυτοῦ ἐπάγγελμα, περὶ οὗ ἔλεγεν. » Ἐλ-
» λησί τε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀ-
» νοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. » Ἐπειδὴ οὖν δι-
πλᾶ χαρίσματα ἔχει ἢ σήμερον ἀναγνω-
σθεῖσα διδασκαλία, τὸν ὀρισμὸν δηλονότι
τῆς θείας χάριτος, καὶ τὰ κάλλη τῆς σχο-
λαστικῆς σοφίας, διὰ τοῦτο διπλῆν ἀφιε-
ρώσατε προσοχὴν πρὸς κατανόησιν τῶν
ἐν αὐτῇ ἐπουρανίων νοημάτων.

Ρωμ. 12.
6.

Ἀδελφοί, ἔχοντες χαρίσματα
κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν
διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ
τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως.

Ὅταν ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ σύστασις τῆς
τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, τότε πολλὰ καὶ
διάφορα χαρίσματα ἔδωκεν αὐτὸς εἰς τοὺς
πιστοὺς, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἄξιοι τῶν
μεγάλων αὐτοῦ χαρισμάτων, καὶ τὰ τοι-
αῦτα δὲ χαρίσματα ἀναγκαῖα ἦσαν διὰ
τὴν αὐξήσιν τῆς πίστεως· ὅσον δὲ θερμο-
τέραν πίστιν εἶχεν ὁ πιστὸς, τόσον μείζον
καὶ ἐνδοξότερον ἐλάμβανε τὸ χάρισμα.
τοῦτο δὲ σημαίνει ὁ λόγος κατὰ τὴν ἀ-
ναλογίαν τῆς πίστεως· ὅσοι δὲ ἐλάμβανον
τῆς προφητείας τὸ χάρισμα, οὐ μόνον
προέλεγον τὰ μέλλοντα γενέσθαι, ὡς προ-
εἶπεν ὁ Ἄγαθος τὸν μέγαν λιμὸν τὸν ἐπὶ
Κλαυδίου Καίσαρος· ἀλλ' ἐγνώριζον καὶ τὰ
μυστικά καὶ ἀπόκρυφα, καθὼς ὁ Πέτρος
τὴν μυστικὴν ἱεροσουλίαν τοῦ Ἀνανίου καὶ

Περσ. 11.
28.

Περσ. 5.
3, 9.

τῆς Σαπφείρας. Ἀλλὰ διὰ ποῖον τέλος ὁ
ἀπόστολος ἀνέφερε κατ' ὄνομα τὰ διάφορα
χαρίσματα τῶν τότε πιστῶν; ἵνα βεβαιώ-
σῃ, ὅτι οἱ πιστοὶ εἰσιν ἐν σῶμα, συγκείμε-
νον ἐκ διαφόρων μελῶν βοηθούτων ἀλλή-
λοις· αὐτὸς προλαβὼν συγκρίνας τὸ σῶ-
μα ἡμῶν μετὰ τῆς ἐκκλησίας, εἶπε· κα-
θὼς εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα ἡμῶν ἔχομεν
πολλὰ μέλη, οὐ ποιοῦσι δὲ πάντα ἐν καὶ
τὸ αὐτὸ ἔργον, ἀλλὰ καθὲν μέλος ἔχει
ἔργον ἴδιον, οὕτω καὶ τὸ πνευματικὸν σῶ-
μα, ἡγουν ἢ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία
ἔχει πολλὰ μέλη, καθὲν δὲ τούτων ἔχει ἴ-
διον ἔργον πρὸς βοήθειαν τῶν ἄλλων μελῶν
καὶ στερέωσιν ὅλου τοῦ σώματος. » Κα-
» θάπερ γάρ, εἶπεν, ἐν ἐνὶ σώματι μέλη πολ-
» λα ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν
» αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν· οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν
» σῶμα ἔσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς
» ἀλλήλων μέλη ». Ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐπαριθ-
μεῖ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου αὐτοῦ τὰ
ἔργα, τουτέστι τὰ διάφορα χαρίσματα,
τὰ ὑπὸ θεοῦ διανεμηθέντα εἰς τοὺς πιστοὺς
πρὸς ἀμοιβαίαν ὠφέλειαν καὶ πρὸς καταρ-
τισμὸν τοῦ ὅλου σώματος τῆς ἐκκλησίας.
Σημείωσαι δὲ, ὅτι μετέρχεται τὸ σχῆμα
τοῦ ζεύγματος καὶ τῆς ἐλλείψεως· διότι
τὸ μὲν » Ἐχοντες », λαμβάνει ἀπὸ κοινοῦ,
σιωπεῖ δὲ τὸ ἀνταποδοτικὸν ῥῆμα, ἡ-
γουν τὸ » Μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ
» φρονεῖν. » Ἐχοντες, λέγει, χαρίσματα
διάφορα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ὑ-
μῖν, μὴ ὑπερηφανεύεσθε· εἴτε ἔχοντες τῆς
προφητείας τὸ χάρισμα, μὴ ὑψηλοφρονεῖ-

Ρωμ. 12.
4, 5.

τε· τὰ αὐτὰ δὲ σχήματα βλέπετε καὶ εἰς τὰ ἐξῆς.

Ρωμ. 12.
7 8.

Εἶτε διακονία, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἶτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· εἶτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει·

Πρξ. 6.
4.]

Τὸ ὄνομα, διακονία, σημαίνει μὲν καὶ τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ, » Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν » ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ ἀπόστολος μετὰ τὴν διακονίαν προβάλλει εὐθύς τὴν διδασκαλίαν, τῆς δὲ διδασκαλίας πρῶτον ἔργον ἐστὶ τῆς πίστεως τὸ κήρυγμα, φανερόν ἐστιν, ὅτι διακονίαν ὀνομάζει πᾶσαν ὑπηρεσίαν, γενομένην πρὸς κοινὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφέλειαν. Τοιαύτη ἦν ἡ ὑπηρεσία τῶν ἑπτὰ διακόνων, τῶν διακονούντων ἐν τῇ καθημερινῇ τραπέζῃ, καὶ τοῦ Παύλου, ὅστις συνήγαγε καὶ μετεκόμιζεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὸ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἔλεος, καὶ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις πρεσβύτεροι, οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς τὰς τῶν πτωχῶν χρείας, πρὸς οὓς οἱ Ἀντιοχεῖς ἐξεῖλαν τὴν συναχθεῖσαν ἐλεημοσύνην

Πρξ. 11
30.] » Διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σάουλου ». Παράκλησιν δὲ λέγει τὴν προτροπὴν εἰς τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, ἐτι δὲ καὶ τὴν παρηγορίαν τῶν λυπούμενων. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἀπόστολοι διὰ λόγου, τινὲς δὲ καὶ διὰ γραμμάτων, προέτρεπον τοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ παρηγόρουν αὐτοὺς διὰ τὰς θλίψεις, ὅσας τότε ἔπασχον ὑπὸ τῶν ἀπί-

στων. Βλέπετε δὲ, πῶς ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα καὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῶν προκειμένων λόγων ἀναλάβῃς τὸ, ἔχοντες, καὶ ἀναπληρώσης τὸ, μὴ ὑψηλοφρονῆτε· εἶτε, λέγει, ἔχετε τῆς διακονίας τὸ χάρισμα, μὴ υπερηφανεύεσθε ἐν τοῖς ἔργοις τῆς ὑπηρεσίας ὑμῶν· εἶτε ἔχει τις τὸ δῶρον τῆς διδασκαλίας, μὴ υπερηφανεύεσθε διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν δύναμιν τῶν διδακτικῶν αὐτοῦ λόγων· εἶτε ἔχει τις τὴν χάριν τοῦ προτρέπειν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ παρηγορεῖν τοὺς τεθλιμμένους, μὴ ὑψηλοφρονεῖτω, βλέπων τὸν καρπὸν τῶν προτροπικῶν καὶ παρηγορητικῶν διδασκαλιῶν αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐρμηνευόμενα ταῦτα τὰ ἀποστολικά λόγια, συμφωνοῦσι μετὰ τῶν λόγων τῆς προφήτιδος Ἄννης, ἣτις προσευχομένη, ἔλεγε » Μὴ καυχᾶσθω ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχᾶσθω ὁ δυνατός ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχᾶσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ». Ἡ ὑπερηφάνεια οὐκ ἔχει τόπον, ἐπειδὴ ταῦτά εἰσι θεοῦ χαρίσματα, διδόμενα κατὰ τὸ μέτρον οὐχὶ τοῦ κόπου τῶν ἔργων, ἀλλὰ τῆς θερμότητος τῆς πίστεως.

1. Βατ. 2.
10.

Ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότῃ· ὁ προΐσαμένος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰλαρότῃτι.

Ρωμ. 12.
8.

Ὁ μεταδιδούς φαίνεται, ὅτι οὐδὲν διαφέρει τοῦ ἐλεοῦντος· διατὶ οὖν ὁ ἀπόστολος χωρίζει τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου καὶ

εἰς μὲν τὸν μεταδοτικὸν παραγγέλλει τὴν ἀπλότητα, εἰς δὲ τὸν ἐλεήμονα, τὴν ἰλαρότητα; ἀληθῶς κατὰ μὲν τὸ βλεπόμενον ἔργον οὐδὲν διαφέρουσι· διότι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεται τὸ ἔργον αὐτῶν, ἤγουν ἡ μετάδοσις· κατὰ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν ἔχουσιν οὐ μικρὰν τὴν διαφοράν. Ὁ μεταδοτικὸς οὐκ ἔχει πάντοτε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τῆς ἐλεημοσύνης ἤγουν τῆς συμπαθείας καὶ εὐσπλαχνίας τὴν διάθεσιν· διότι ἄλλοτε μὲν εὐεργετεῖ, ἵνα κερδήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ φιλίαν τῶν εὐεργετούμενων, ἄλλοτε δὲ, ἵνα εὐεργετηθῇ καὶ αὐτὸς ἐν καιρῷ χρείας, ἄλλοτε δὲ, ἵνα τιμᾶται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς μεταδοτικὸς καὶ φιλόδωρος· ὅθεν ὁ σκοπὸς αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀπλοῦς, ἀλλὰ πολύμορφος καὶ πολυποίκιλος· ὁ δὲ ἀληθινὸς ἐλεήμων πάντοτε συμπαθεῖα καὶ εὐσπλαχνία κινούμενος, ἀγαθοποιεῖ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, μηδεμίαν ἀντάμειψιν ἐπιγείον περιμένων, καὶ ἕνα σκοπὸν μόνον ἔχων, τῆς ἐντολῆς τὴν εκπλήρωσιν· διὰ τοῦτο οὖν ὁ πάνσοφος τοῦ Κυρίου ἀπόστολος εἰς μὲν τὸν μεταδοτικὸν παραγγέλλει τὴν ἀπλότητα, διδάσκων αὐτόν, ἵνα ὅταν εὐεργετῇ, ἕνα μόνον καὶ ἀπλοῦν σκοπὸν ἔχη, τὴν παρηγορίαν καὶ κυβέρνησιν τῶν δεομένων· εἰς δὲ τὸν ἐλεήμονα παραγγέλλει τὴν ἰλαρότητα, διδάσκων αὐτόν, ἵνα ἐλεῇ οὐχ ὡς ὑπὸ τῆς ἐντολῆς ἀναγκαζόμενος καὶ λυπούμενος, ἀλλ' ὡς ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, μετὰ γαληνότητος καὶ χαρᾶς ποιῶν τῆς ἐλεημοσύνης τὸ ἔργον· διὸ καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους

περὶ τῶν ἐλεούντων ἔγραφεν. » Ἐκαστος ^{Κορ. 9. 17.} ^{Ματθ. 18. 25.} » καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ· μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἰλαρὸν γὰρ δότην » ἀγαπᾷ ὁ θεός ». Εἰς δὲ τὸν προσετώτα διορίζει ἐξόχως τὴν σπουδὴν, ἤγουν τὴν προθυμίαν καὶ ἐγρήγορσιν· διότι, ὅταν αὐτὸς ἀμελῇ καὶ νυστάζῃ, τότε ὁ ἐχθρὸς σπείρει τὰ ζιζάνια εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένων λογικῶν προβάτων; » Καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ ^{Ιωάν. 10. 12.} » σκορπίζει τὰ πρόβατα ». Ὅστις μεταδίδωσι, λέγει, ποιεῖτω τὴν μετάδοσιν ἐν ἀπλότητι καρδίας, ἕνα μόνον ἀπλοῦν σκοπὸν ἔχων, τὸν τοῦ ἐλέους. Ὅστις ἐστὶ προσετώτος, ἐκεῖνος ἐκπληροῦτω μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας τῆς προεδρίας τὸ ἔργον· ὅστις ἐλεεῖ, ἐλεεῖτω μετὰ ἰλαρᾶς καρδίας.

Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος· ἀποσυ- ^{Ρωμ. 12. 9.} γοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.

Τότε κατανοεῖς πληρέστατα, ποία ἐστὶν ἡ ἀνυπόκριτος ἀγάπη, ὅταν καταλάβῃς, ποία ἐστὶν ἡ ὑποκριτικὴ· ὅταν λέγω μὲν διὰ λόγου, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, διὰ δὲ τῶν ἔργων παραβαίνω τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, τότε ἡ ἀγάπη μου ἐστὶν ὑποκριτικὴ· διὰ τί; διότι ἐκεῖνος ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ὅστις φυλάττει τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. » Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου, καὶ τη- ^{Ιωάν. 14. 21.} ρῶν αὐτάς, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀγαπῶν με. » Ὅταν λέγω, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, μισῶ δὲ

τὸν πλησίον μου, τότε ἡ ἀγάπη μου ἐστὶ
 ψευδὴς καὶ ὑποκριτικὴ. » Ἐάν τις εἶπῃ·
 1. Κοριν. 4.
 20. » ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφόν
 » αὐτοῦ μισῶ, ψεύστης ἐστίν. » Ὅταν λέγω,
 διὰ λόγου, δεικνύω δὲ καὶ διὰ παντός ἐξω-
 τερικοῦ σχήματος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν πλησίον
 μου, ἔπειτα οὐδὲ βοηθῶ, οὐδὲ ἐλεῶ αὐτόν,
 τότε ἡ ἀγάπη μου ἐστὶ ψευδὴς καὶ ὑπο-
 κριτικὴ. » Ὅς δ' ἂν ἔχη τὸν βίον τοῦ κό-
 1. Κοριν. 5.
 17. » σμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ
 » χρεῖαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλά-
 » χνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη
 » τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; » Ἐκ τούτου
 βλέπετε, ποία ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀνυπόκρι-
 τος· ὅταν φυλάττῃς τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ,
 καὶ ὅταν διὰ παντός τρόπου βοηθῆς, ὅσον
 δύνασαι, τὸν πλησίον σου, τότε ἡ ἀγάπη
 σου ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀνυπόκριτος, ἡ ὑπὸ
 τοῦ Παύλου διδασκαμένη. Βλέπε δὲ, ὅτι
 καὶ τὸ μῖσος παραγγέλλει ὁ τοῦ θεοῦ ἀπό-
 στολος, ὡς ἔργον ἀρετῆς. » Ἀποστρυγοῦν-
 » τες, λέγει, τὸ πονηρόν. » Ἀληθῶς δὲ ἀρε-
 τῆς ἔργον ποιοῦμεν, μισοῦντες καὶ ἀπο-
 στρεφόμενοι τὴν ἁμαρτίαν ἐξ ὅλης ψυχῆς
 καὶ καρδίας. Παρατήρησον δὲ καὶ τὸ,
 » Κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, » διότι τοῦτο δι-
 δάσκει, ἵνα μὴ μόνον πρὸς καιρὸν ἐργαζώ-
 μεθα τὰ καλὰ ἔργα, ἀλλ' ἵνα διαπαντός
 αὐτὰ ἐργαζόμενοι, διαμένωμεν ἀχώριστοι
 ἀπ' αὐτῶν. Ἐάν δὲ παραβάλλῃς τὰ λό-
 για τοῦ Δαβὶδ μετὰ τῶν λόγων τοῦ Παύ-
 λου, βλέπετε τὴν τελειότητα τῆς εὐαγγελικῆς
 νομοθεσίας. » Ἐκκλιναν ἀπὸ κακοῦ, εἶπεν
 ὁ Δαβὶδ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. » Ἀποστρ-

» γοῦντες τὸ πονηρόν, εἶπεν ὁ Παῦλος, κολλώ-
 » μενοι τῷ ἀγαθῷ. » Ὁ μὲν νόμος τὴν φυγὴν
 τῆς πράξεως τοῦ κακοῦ ἐδίδασκε· τὸ
 δὲ εὐαγγελικὸν κήρυγμα καὶ τὸ ἐσωτερι-
 κὸν μῖσος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ κακὸν νο-
 μοθετεῖ· ὁ μὲν μωσαϊκὸς νόμος τὴν ἐργα-
 σίαν τῆς ἀρετῆς ἐζήτηει, ὁ δὲ εὐαγγελικὸς,
 τὴν μετὰ τῆς ἀρετῆς ἀχώριστον καὶ ἀ-
 διάσπαστον ἔνωσιν καὶ συνάφειαν.

Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φι-
 λόςοργοι· τῇ τιμῇ ἀλλήλους προ-
 ηγούμενοι. Ρωμ. 12.
10.

Ἀγαπάτε, λέγει, ἀλλήλους, καθὼς ὁ
 ἀδελφὸς ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφόν· παραχωρεῖτε
 τὴν τιμὴν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, τουτέστι,
 σπουδάζετε προτιμαῖν ἀλλήλους· τότε δὲ
 καθεὶς ἀποδίδωσι τὴν τιμὴν εἰς τὸν ἄλλον
 ὅταν ταπεινοφρονῶν, νομίζῃ τὸν ἄλλον
 ἀνώτερον ἑαυτοῦ. « Τῇ ταπεινοφροσύνῃ, Φιλιπ. 2.
3.
 » λέγει ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, ἀλλήλους ἡγού-
 » μενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. » Βλέπε δὲ,
 ὅτι τὸ μὲν πρῶτον τούτων τῶν δύο πα-
 ραγγελμάτων ἔχει θεμέλιον τὴν ἐντολὴν
 τὴν δευτέραν. » Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον Ματθ. 22.
139.
 » σου ὡς σεαυτόν. » Τὸ δὲ δεύτερον, τὴν
 παραγγελίαν τοῦ Κυρίου· τὴν λέγουσαν,
 » Ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω Ματθ. 20.
27.
 » ὑμῶν δοῦλος. » Καρποφορεῖ δὲ τὸ ἐν τῷ ἑ-
 τερον ἀμοιβαίως· ἐκ τῆς ἀγάπης ἡ τιμὴ·
 διότι ὃν ἀγαπᾷς, ἐκείνον καὶ τιμᾷς· ἐκ δὲ
 τῆς τιμῆς ἡ ἀγάπη· διότι ὁ τιμώμενος
 ἀγαπᾷ τὸν τιμῶντα αὐτόν.

Ρωμ. 12.
11.

Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί· τῷ πνεύματι ζέοντες· τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες.

Παρήγγειλε τὴν σπουδὴν πρῶτον μὲν εἰς τοὺς προσετώτας, εἰπών. » Ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ ». Ἐπειτα κοινῶς εἰς πάντας, λέγων. « Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, Μηδεῖς ». λέγει, ἔστω ἀμελής καὶ ὀκνηρὸς εἰς τὰ ἔργα τῆς σωτηρίας, τὰ ἄξια πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς. Βλέπε δὲ, ὅτι ὁ μὲν προφήτης Ἰερεμίας κατηράσατο τὸν μετὰ ἀμελείας ποιῶντα τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα. » Ἐπικατάρατος, εἶπεν, ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς ». Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν ἠλεγξε τὸν κρύψαντα τὸ τάλαντον οὐ μόνον ὡς δούλον πονηρόν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὀκνηρόν καὶ ῥάθυμον. » Πονηρὸς δούλε, εἶπε, καὶ ὀκνηρὸς ». Ἐδίδαξε δὲ ὁ θεόφρων Παῦλος καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ διώκομεν τὴν ὀκνηρίαν. » Τῷ πνεύματι, λέγει, ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες. » Ὅπου θερμότης, καὶ μάλιστα ζέσις, ἐκεῖ κίνησις· ὅπου δὲ κίνησις, ἐκεῖθεν φεύγει ἡ ὀκνηρία, ἥτις ἐστὶν ἀκίνησία, καὶ ἔρχεται ἡ σπουδὴ, ἥτις ἐστὶ κίνησις· ὁμοίως ὅπου ὑπηρεσία τοῦ Κυρίου καὶ ἐργασία τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, ἐκεῖ τοῦ θεοῦ ἡ χάρις· ὅπου δὲ χάρις θεοῦ, ἐκεῖθεν φεγαδεύεται τῆς ὀκνηρίας ἡ ἀμαρτία. Ἐὰν οὖν μὴ σβέσωμεν τὸ πῦρ τῆς θείας ἀγαπήσεως, ὃ ἔβαλεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ὁ θεάνθρωπος, δουλεύομεν δὲ τῷ Κυρίῳ, μακρύνεται ἀφ' ἡμῶν ἡ σα-

τανικὴ ὀκνηρία, καὶ διαμένει μεθ' ἡμῶν ἡ σπουδὴ ἢ ψυχοφελὴς καὶ σωτήριος.

Τῇ ἐλπίδι χαίροντες· τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες. Ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦντες· τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε.

Εἶπε προλαβὸν, ὅτι ἡ ζέσις τοῦ πνεύματος διώκει τὴν ὀκνηρίαν, καὶ ποιεῖ ἡμᾶς προθύμους εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν· νῦν δὲ διδάσκει, ποῖά εἰσι τὰ ἔργα, τὰ διαφυλάττοντα τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὴν ζέσιν· ἡ χαρὰ, λέγει, ἢ προξενουμένη ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἢ ὑπομονὴ εἰς τὰς θλίψεις, ἢ ἐπιμονὴ εἰς τὴν προσευχὴν, ἢ μετὰδοσις εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας εὐσεβεῖς, ἢ φιλοξενία, ἢ ἀνεξικακία, καὶ ἡ εὐεργεσία τῶν ἐχθρῶν· σημειῶσαι δὲ, ὅτι παραγγέλλει οὐ μόνον τὴν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε κατόρθωσιν τούτων τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὴν τούτων κορυφὴν καὶ τελειότητα· οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, ἐλπίζοντες τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ· » Τῇ ἐλπίδι » χαίροντες ». Τοῦτο δὲ σημαίνει τὴν σεβαίαν καὶ τελείαν ἐλπίδα· διότι ὅστις ὀλίγον ἐλπίζει, φοβεῖται μᾶλλον, ἢ χαίρει· ὅστις δὲ πολὺ ἐλπίζει, καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλει, ἐκεῖνος χαίρει διὰ τὴν τῶν ἐλπιζομένων ἀπόλαυσιν. Ὅμοίως οὐ λέγει ἀ-

Οἴκουμ. αὐτ.

πλῶς, ὑπομένοντες, ἀλλὰ » Τῇ θλίψει ὑπο-
 » μένοντες ». Διότι εἰς τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ἡ
 θλίψις περικυκλοῖ πανταχόθεν τὴν ψυχὴν
 ἡμῶν, τότε φεύγει ἡ ὑπομονή· διὸ ὅστις ἐν
 αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς θλίψεως ὑπομένει
 γενναιοφρόνως, ἐκεῖνος ἔχει τὴν ἀληθινὴν
 καὶ τελειάν ὑπομονήν· οὐ λέγει ἀπλῶς προ-
 σεύχεσθε, ἀλλὰ » Τῇ προσευχῇ προσκαρ-
 » τεροῦντες. » Διότι οὐχ ὅστις σήμερον
 προσεύχεται, καὶ αὔριον ἀμελεῖ τὴν προ-
 σευχὴν, ἀλλ' ὅστις ἐπιμένει εἰς τῆς προ-
 σευχῆς τὸ ἔργον, καὶ ἀδιαλείπτως προσεύ-
 χεται, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπεν ὁ αὐτὸς ἀπόστο-
 λος, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ τέλειος εἰς τὴν ἀρετὴν
 τῆς προσευχῆς· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ συγκοι-
 νωνία εἰς τὰς χρείας τῶν ἁγίων, ἡγούν τῶν
 ἀδελφῶν τῶν χριστιανῶν, τὴν ὑπεροχὴν
 σημαίνει τοῦ ἔργου τῆς ἐλεημοσύνης· διό-
 τι τότε συγκοινωνῶ εἰς τὰς χρείας τῶν
 ἁγίων, ὅταν συμπάσχω καὶ στενοχωροῦ-
 μαι, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ πάσχοντες καὶ ὑπὸ
 τῆς χρείας στενοχωρούμενοι· ὅταν δὲ τοι-
 ουτοτρόπως συμπάσχω, πλουσιοπαρόχως
 αὐτοὺς ἐλεῶ, τότε ἀληθῶς ἀγαπῶ τὸν πλη-
 σίον μου ὡς ἑμαυτὸν, τότε ἀληθῶς ἐκπλη-
 ρῶ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, ἥτις ἐστὶ τὸ

πλήρωμα τοῦ νόμου, καὶ ἐπομένως τῆς
 ἀρετῆς ἢ τελειότης· ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ λό-
 γος » Τὴν φιλοξενίαν διώκοντες », τῆς φι-
 λοξενίας τὸ τέλειον δηλοποιεῖ. Μὴ πε-
 रिμένης, λέγει, ἵνα ὁ ξένος ἐλθὼν εἰς τὴν
 οἰκίαν σου παρακαλέσῃ σε, ὅπως φιλοξε-
 νήσῃς αὐτόν· ἀλλὰ σὺ ἰδὼν αὐτόν, δράμε
 ὡς ὁ Δαὺτ, παρακάλεσον, καὶ βίασον αὐ-
 τόν, ἵνα ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν σου, δείξῃς
 ἐπ' αὐτῷ πᾶσαν φιλοξενίαν· ὅταν ταῦτα
 ποιῆς, τότε τρέχεις ὀπίσω τῆς φιλοξενίας,
 καὶ γίνεσαι τέλειος φιλοξένος. Ἐὰν οὐδὲ
 καταρώμεθα, οὐδὲ κακολογοῦμεν τοὺς διώ-
 κοντας ἡμᾶς, ἀρετὴν ἐργαζόμεθα μεγάλην·
 ἀλλ' ὅταν ἀντὶ κατάρας εὐχὴν, καὶ ἀντὶ
 κακολίας εὐλογίαν παρέχωμεν εἰς τοὺς
 διώκτας ἡμῶν, τότε ἡ ἀρετὴ ἡμῶν ἀνα-
 βαίνει εἰς τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος.
 Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ παράγγελμα τοῦ Παύ-
 λου· » Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ἡμᾶς·
 » εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. » Βλέπο-
 μεν οὖν φανερά, ὅτι ταῦτα τὰ ἀποστολι-
 κά παραγγέλματα ὑπερυψοῦσι τοὺς φυ-
 λάσσοντας αὐτὰ εἰς ἐκείνην τὴν θαυμα-
 σίαν τελειότητα, εἰς ἣν ἀνέβη αὐτὸς ὁ
 τρισμακάριος Παῦλος, ὁ ταῦτα διδάξας.